

TİCARET SİCİLİNE TESCİLİN EVRELERİ VE TÜRLERİ

*Av. Fahri ÖZSUNGUR**

ÖZET

Ticaret siciline tescil, ticaret sicili müdürünün tesis ettiği salt işlem den ibaret değildir. Tescil, belirli bir aşamayı gerektirir. Tescil başvurusu önce- sindeki aşamaların tespit edilmesi, tescilin niteliklerinin belirlenmesinde etkin rol oynar. Tescilin evreleri içinde yer alan tescil başvurusundan sonra ticaret sicili müdürünün nasıl bir işlem tesis edeceği, tescil ilgililerinin bu işleme karşı nasıl bir yol çizmesi gerektiği konusunda belirleyici bir rol oynar. Bu nedenle tescilin evrelerinin tespit edilmesi, bu evrelere göre tescilin türlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu makalede ticaret siciline tescilin evreleri ve türleri, mevzuat hükümleri ve yabancı hukuktan örnek- lerle açıklanmıştır. Tescil evresi içinde yer alan tescil türleri ile ticaret sicili müdürünün tesis edeceği işlem türleri de birbirlerine nitelik olarak yakın- lıkları nedeniyle tescil türleri ile birlikte açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Ticaret sicili, tescil, tescilin evreleri, tescilin türleri, kesin tescil, kısmi tescil, geçici tescil, tescilin reddi

ABSTRACT

Registration to commercial register is not only process which is established by director of commercial register. Registration requires a specific stage. Determining stages before registration application plays an

* Adana Ticaret Sicili Müdür Yardımcısı, e-posta: ticaretsicili@gmail.com

effective role on determining registration qualifications. After registration application in registration stages, how to establish process by director of commercial register plays significant role with the authorities how to chart out against this process. For this reason, registration stages and types of registration according to these stages must be determined. In this article, registration to commercial register stages and types are clarified with applicable legislation and references from foreign legislation. Registration types in registration stage and types of process established by director of commercial register are clarified with types of registration because of similarities to each other.

Keywords

Commercial register, registration, stages of registration, types of registration, definitive registration, partial registration, provisional registration, refusal of registration

GİRİŞ

Ticaret sicili, ticaret hayatının bilgilerinin kayıt altında tutulduğu merkezi bir birimdir. Ticaret sicili tescil ilgilileri ve üçüncü kişilerde güven (vertrauensschutz) sağlar, ispatı kolaylaştırır (erleichterung der beweissführung), bilgi (informationsfunktion) veya yayın işlevine (publikationsfunktion) sahiptir ve kontrolü sağlar (kontrollfunktion)¹. Tüm bu özellikleri ile ticaret sicili, ticaret hayatının aktörlerine yasal kolaylıklar sağlar. Ticaret sicili, bünyesinde gerçekleştirilen işlemler sayesinde ticaret hayatını yönlendirir. Bu nedenle işlemlerin türleri ve evrelerinin bilinmesi, yapılan işlemlerin hukuki nitelendirilmesinde kolaylık sağlar. Tescil başvurusu süreci öncesindeki dönemde yapılan işlemlerin ve hukuki niteliklerinin tespiti, tescil başvurusu esnasında nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda yol gösterici olur. Tescilin türleri, tescil başvurusu esnasında olgular karşısında tesis edilecek işlemlerin türünü belirler. Bu bağlamda tesis edilen işlemler, tescil türleri ve başvuru süreci ticaret siciline tescil açısından sicil hukukunun temellerini oluşturur. Tescile başvuru öncesinde yapılan işlemler, tescil edilecek olguyu; olgunun oluşumu aşaması ise tescilde tesis edilecek işlemler açısından tescil türlerini etkiler. Bu nedenle; ticaret sicilinde tescilin evrelerinin belirlenmesi, evrelerin aşamalarının tamamlanması aşamasında tescil türlerinin belirlenmesi gerekmektedir.

A. Ticaret Sicilinde Tescilin Evreleri

1. Tescile Hazırlık Evresi (Tescile Başvuru Öncesi Evre)

Tescil öncesinde tescili yaptıracak ilgililerin, tescile dayanak olgunun oluşumu ve başvuru sürecine ulaşabilmek için bazı evrelerden geçmeleri gerekir. Bu evreler dört grupta incelenebilir².

¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Wien**, A.: Handels und Gesellschaftsrecht: Eine Praxisorientierte Einführung, Wiesbaden 2013, s. 43.; **Roth**, G. H./**Weller**, M. P./**Moser**, J.: Handels und Gesellschaftsrecht, 8. Auflage, München 2013, s. 30.

² Ticaret siciline tescilde kural, istem üzerine yapılmasıdır. Ancak resen ya da yetkili kurum veya kuruluşun bildirmesi üzerine yapılacak tescillere ilişkin hükümleri saklı tutulmuştur (TTK m. 27/1; TSY m. 21/1). Tescilin evrelerinin; istem üzerine işlem,

a. Fikrin Oluşumu

Tescil edilecek olgunun oluşumu için öncelikle bir fikrin oluşması gerekir. Kanun hükümlerine uygun bir şekilde hukuken hüküm ifade eden bir organizasyon ya da işletmenin ticaret siciline tescil edilecek olgunun tescili öncesinde, tescile dayanan bir fikrin varlığı gerekir. Tescil ilgilileri bu fikri, mevzuat hükümlerinden, işletmenin gereklerinden, medya araçlarından edinebilir.

b. Olgu İçin Hazırlık

Tescil edilecek olgu hakkında oluşan fikir, yerini eylemsel döngüye bırakır. Bu aşamada tescil edilmek istenen olgunun oluşumu için gerekli hazırlıklar yapılır. Mevzuat hükümlerine göre tescil öncesi yapılması gerekli işlemlere başlanır. Örneğin; TTK m. 455/1’de yer alan “Esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından, şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil edilir.” hükmü gereği tescil edilecek olgu sözleşme değişikliği olduğu için, sözleşme değişikliğine ilişkin oluşan fikirler ve bu bağlamda varılan müşterek (oy anlamında değil) karar şirketi hangi sözleşmenin ne şekilde değiştirileceği konusunda yönlendirecektir. Fikir çatışmaları yerini ortak bir çatı altında

resen işlem ve işleme davet, ilgili makamın bildirmesi üzerine işlem, hataların düzeltilmesi şeklinde tasniflendirilmesi hakkında Bkz. **Bilgili, F./Demirkapı, E.**: Ticari İşletme Hukuku, 9. Basım, Dora Yayınevi, Bursa 2013, s. 155 vd.; Talep üzerine, resen veya ilgili makamın bildirmesi üzerine tescil ayrımı için Bkz. **Arkan, S.**: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 19. Bası, Ankara 2014, s. 247 vd.; **Ayhan, R./Özdamar, M./Çağlar, H.**: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 181 vd. Ticaret sicili müdürünün kararları başlığı altında; kabul, red, düzeltme kararları ile geçici tescil ve resen kayıt kararları şeklindeki ayrım için Bkz. **Çeker, M.**: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre Ticaret Hukuku, 8. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2014, s. 107 vd. Sicil memurunun kararı, tescil talebinin kabulü, tescil talebinin reddi, geçici tescil, resen veya bildirim üzerine tescil ayrımı için bkz. **Kayar İ.**: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na göre Ticaret Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 150 vd.; **Aslan, İ. Y./Şenyüz, D.**: İşletme Hukuku, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2012, s. 63 vd. Tescil türlerinin tescile konu oluşturan hususlar başlığı altında tescili zorunlu ve ihtiyari hususlar olarak ayrımı hususunda bkz. **Bilge, M. E.**: Ticaret Sicili, Beta Yayınevi, İstanbul 1999, s. 78 vd.

aynı yönde karara sevk ettiğinde, olgu için hazırlık evresi başlamış olur. Bu noktadan sonra, yönetim kurulunun ve şirketin ilgili organlarının şirket/esas sözleşme değişikliği işlemlerine başlaması ve bu anlamda yapacakları toplantılar “olgu için hazırlık”tır. Anonim şirketlerde pay sahibi sayısının bire düşmesi durumunda konu yönetim kuruluna intikal ettirilir. Yönetim kurulu bu bildirim aldıkları tarihten itibaren yedi gün içinde ticaret siciline tescil ve ilan ettirir (TTK m. 338/2). Burada olgu, “şirketin, tek pay sahipli bir anonim şirket olduğu”dur. Olgu için yapılan hazırlık ise pay sahibi sayısının bire düşmesi durumunun yönetim kuruluna bildirilmesidir. Yönetim kurulu bu bildirim aldığı anda olgu için hazırlık aşaması tamamlanmış olur.

c. Karar Alma

Tescil edilecek olgu, fikrin oluşumu ve hazırlık aşamasından geçtikten sonra olgunun tamamen tescil başvurusuna hazır olması için bu konuda nihai bir karar alınması gerekir. Bu karar tüzel kişilerde organların kararı şeklinde ve ticari işletmelerde ise düşünseldir. Örnek olarak; TTK m. 419/2’de yer alan “Anonim şirket yönetim kurulu, genel kurulun çalışma esas ve usullerine ilişkin kuralları içeren, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından, asgari unsurları belirlenecek olan bir iç yönerge hazırlar ve genel kurulun onayından sonra yürürlüğe koyar. Bu iç yönerge tescil ve ilan edilir.” hükmü verilebilir. İç yönergenin, yönetim kurulu tarafından genel kurulda onaylanmak üzere hazırlanması ve genel kurula sunulması olgu için hazırlıktır. Genel kurulun bu yönergeyi onaylaması ise “karar alma”dır. Bu aşamadan sonra olgu tamamen oluşmuştur. Zira “iç yönerge” olgusu, oluşumunun yasal şartları olan yönetim kurulu tarafından hazırlanma ve genel kurula onay için sunulma koşullarını karşılamaktadır. Genel kurulda alınan karar ile, “iç yönerge” olgusu oluşmuş olur³.

³ Tescil öncesi evrede karar alma durumuna, anonim şirketin tescil öncesi işlemleri örnek olarak verilebilir. Anonim şirketler, tescil öncesinde tüzel kişilik kazanmadığından “ön şirket”ten bahsetmek mümkündür. Tescil öncesi işlemlerin hukuki durumları hakkında detaylı bilgi için Bkz. **Pulaşlı**, H.: Şirketler Hukuku Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, § 27 s. 682 vd.; **Pulaşlı**, H.: Şirketler Hukuku: Temel Esaslar, 4. Baskı, Adana 2006, s. 450 vd.

2. Başvuru Hazırlığı

Olgunun tamamlanması ile tescile başvuru işlemlerine başlanabilir. Başvuru tescil ilgilileri tarafından yapılır⁴. İlgililer TSY m. 22’de sayılmıştır

⁴ Tescil ilgilileri TSY m. 22’de sayılmıştır. Madde hükmü; “(1) Tescil başvurusu ilgililer veya temsilcileri yahut hukuki halefleri tarafından yetkili müdürlüğe yapılır. İlgililer; tacirin gerçek kişi olması halinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, tacirin tüzel kişi olması halinde ise onun yetkili organları veya yetkili temsilcileridir. (2) Tescil başvurusu yapabilecek ilgililer aşağıda sayılmıştır: a) Gerçek kişilere ait ticari işletmelerde; 1) İşletme sahibi veya sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, 2) Küçük veya kısıtlılara ait ticari işletmeyi bunların adına işleten yasal temsilcisi, b) Ticaret şirketleri dışındaki tüzel kişilere ait olan ticari işletmelerde; işletme sahibi tüzel kişiyi temsile yetkili kişiler veya bunların temsilcileri. c) Donatma iştirakinde; 1) Donatma iştirakinin tescilinde donatanların tamamı, 2) Tescil edilmiş olgulardaki değişikliklerin tescilinde, iştiraki temsile yetkili kişiler, 3) Gemi müdürünün atanması ve görevden alınmasında, iştiraki temsile yetkili kişiler, 4) Donatma iştirakinin sona ermesi halinde donatanların tamamı, 5) Tasfiyenin sona ermesinde, tasfiye memurları. ç) Kollektif ve komandit şirketlerde; 1) Şirketin kuruluşunda, kurucuların tamamı, 2) Şirket sözleşmesindeki değişikliklerde, şirketi temsile yetkili kişiler, 3) Şirketin sona ermesinde, ortakların tamamı, 4) Şirketin feshi bir ortağın ölümünden ileri gelmişse, ölen ortağın mirasçılarıyla birlikte diğer tüm ortaklar; mirasçıların katılması mümkün bulunmayan veya güç olan hallerde, sağ kalan ortaklar, 5) Bir ortağın şirketten çıkması veya çıkarılmasında, diğer ortaklar, 6) Tasfiye memurunun atanmasında veya görevden alınmasında, ortakların tamamı, 7) Tasfiyenin sona ermesinde, tasfiye memurları. d) Anonim şirketlerde; 1) Şirket kuruluşunda şirket sözleşmesi ile belirlenen yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkilendirilen üye ya da üyeleri, 2) Denetime tabi şirketlerde denetçinin atanması ve görevden alınmasında, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 3) İç yönergenin tescilinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 4) Genel kurul kararlarında tescile tabi olguların bulunması halinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 5) Genel kurul kararlarının iptaline dair mahkeme kararlarının tescilinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 6) Sona erme, iflastan ve mahkeme kararından başka bir sebepten ileri gelmişse, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 7) Tasfiye memurlarının atanmasına veya görevden alınmasına ilişkin genel kurul kararlarının tescilinde, yönetim kurulu veya temsil ve ilzama yetkili üye ya da üyeleri, 8) Tasfiyenin sona ermesine, ek tasfiyeye ve tasfiyeden dönülmesine ilişkin kararların tescilinde, tasfiye memurları. e) Limited şirketlerde; 1) Şirket kuruluşunda müdürlerin tamamı, 2) Temsile yetkili olanların tescilinde, müdürler, 3) Denetime tabi şirketlerde denetçinin atanması ve görevden alınmasında, müdürler, 4) Genel kurul kararlarında tescile tabi olguların bulunması halinde, müdürler,

(HRegV Art. 17). Tescil ilgilileri tescil edilecek olguyu ticaret sicili müdürlüğü önüne getirmeden önce bazı hazırlıklar yapması gerekir. Bu hazırlıklar başvuru (Anmeldung) hazırlığıdır. Başvuru hazırlıkları, tescil için gerekli olan belgelerin mevzuat hükümlerine uygun şekilde hazırlanması ve olgunun tescil başvurusuna uygun duruma getirilmesidir⁵. Ticaret sicili müdürlüğüne tescil için TSY’de sayılmış belgelerin hazırlanması, MERSİS sistemine kayıt için dijital imza alınması, MERSİS sistemine olgunun ilk girişlerinin sistem üzerinden tescile sunulmadan önce yapılması, başvuru hazırlığına örnek olarak verilebilir.

a. Başvuru Evresi (Tescile Sunum Evresi)

Bu evrede ilgililer, tescil edilecek ya da tescil edileceğine inandıkları olgu ya da olgulara ilişkin hazırlık evresinde olgunlaştırdıkları belge ve evrakları ticaret sicili müdürlüğüne teslim ederler⁶. Tescili zorunlu ya da

5) Genel kurul kararlarının iptaline dair mahkeme kararlarının tescilinde, müdürler, 6) Sona erme, iflastan ve mahkeme kararından başka bir sebepten ileri gelmişse, müdür, birden fazla müdür bulunması halinde ise en az iki müdür, 7) Tasfiye memurlarının atanmasına veya görevden alınmasına ilişkin genel kurul kararlarının tescilinde, müdürler, 8) Tasfiyenin sona ermesine, ek tasfiyeye ve tasfiyeden dönülmesine ilişkin kararların tescilinde, tasfiye memurları, 9) Sermaye paylarının geçişinde, müdürler, 10) Sermaye paylarının geçişine genel kurulca onay verilmiş olmasına rağmen genel kurul tarihinden itibaren, üç ay içinde genel kurulun karar vermemesi üzerine devrin kabul edilmiş sayılması halinde bu tarihten itibaren müdürler tarafından otuz gün içinde başvurunun yapılmaması halinde, adının bu paylarla ilgili olarak silinmesi için, ayrılan ortak. (3) Başvuruyu mirasçıların yapması gereken hallerde, onların adına vasiyeti tenfiz memuru veya tasfiye memurları da başvuruda bulunabilir. (4) Bir olgunun tescilini istemeye birden çok kimse zorunlu ve yetkili olduğu takdirde, Kanunda ve bu Yönetmelikte aksine hüküm bulunmadıkça, bunlardan birinin talebi üzerine yapılan tescil tümü tarafından istenmiş sayılır.” şeklindedir.

⁵ Başvuru evresine açıkça işaret eden; kolaylaştırılmış birleşmede, birleşme kararı tüm şirketlerce alındıktan hemen sonra ticaret siciline başvurulması gerektiği hakkında Bkz. **Bilgili, F./Demirkapı, E.:** 9. Basım, Şirketler Hukuku, Dora Yayınevi, Bursa 2013, s. 88.

⁶ Başvuru evresinin tescil ve ilan talebi olarak nitelendirilmesi hakkında detaylı bilgi için Bkz. **Poroy, R./Yasaman, H.:** Ticari İşletme Hukuku, 14. Bası, İstanbul 2012, s. 210. Aynı konu hakkında Bkz. **Jung, P.:** Handelsrecht, 10. Auflage, München 2014, 3-1, s. 57.

ihtiyari olan olgular ticaret sicili müdürlüğü önüne getirilir. Olguların tescili başvurusu yazılı bir talep dilekçesi ile ya da elektronik imzalı olarak elektronik ortamda (elektronische Form) talep edilir (TTK m. 29; TSY m. 23/1; HRegV Art. 16)⁷. Dilekçe, talebi açıkça ve doğru bir şekilde göstermelidir. Taleple birlikte tescil edilecek olguları doğrulayan belge asılları ya da onaylı örnekleri ticaret sicili müdürlüğüne verilir. Onaylı örneklerin elektronik ortamda hazırlanması mümkündür. Tescili istenen olgu ve talepler; gerçeği tam olarak yansıtmalı, kamu düzenine aykırı olmamalı ve üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelikte olmamalıdır (TTK m. 32/3; TSY m. 27/1; HRegV Art. 26)⁸. Başvuru evresi, başvurunun gelen evrak defterine kaydı ve MERSİS ön kontrol onayı ile tamamlanmış olur (TSY m. 12/1; TSY m. 13).

Başvuru evresine örnek olarak TTK m. 152/1 verilebilir. Bu hükme göre birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz, yönetim organları, birleşmenin tescili için ticaret siciline başvurur. Burada anılan "...birleşmeye katılan şirketler tarafından birleşme kararı alınır alınmaz..." ifadesi ile tescile hazırlık evresi anlatılmaktadır. Birleşmeye katılan şirketler tescile hazırlık evresinde alınmış olan birleşme kararını, başvuru evresinde yönetim organı birleşme olgusunun tescili için ticaret sicili müdürlüğüne başvuruda bulunur. Başka bir örnek de TTK m. 598/1 hükmü verilebilir. Anılan hükümde, "Esas sermaye paylarının geçişlerinin tescil edilmesi için, şirket müdürleri tarafından ticaret siciline başvurulur." denilmektedir. "Esas sermaye paylarının geçişleri" olgusunun ticaret sicili müdürlüğü önüne müdürler tarafından getirilmesi, başvuru evresini oluşturmaktadır.

b. Tescil Evresi

Tescil, bir olgunun sicile geçirilmesidir. Bu evrede; tescile hazırlık aşamasında olgunlaştırılarak tescil için ticaret sicili müdürlüğü önüne gelen olgu, artık ticaret sicili müdürünün sınırsız olmayan ve yorum yetkisinden

⁷ Sermaye artırımında ticaret siciline başvuru ve tescil için Bkz. **Henn, G./Frodermann, J./Jannott, D.**: Handbuch des Aktienrechts, 8. Auflage, München 2009, s. 236.

⁸ İsviçre hukukuna göre ticaret siciline yapılacak tescil başvurusu doğru olmalı, yanlısına doğurmamalı ve kamu düzenine aykırı olmamalıdır (Die Eintragungen in das Handelsregister müssen wahr sein und dürfen weder zu Täuschungen Anlass geben noch einem öffentlichen Interesse widersprechen; HRegV Art. 26).

arınmış tasarrufu altındadır. Örnek olarak TTK m. 359/3 hükmü verilebilir. Bu hükme göre, “Yönetim kurulu üyelerinin ve tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişinin tam ehliyetli olmaları şarttır.” Anılan hükümde tescil evresinde aranılacak şarttan bahsedilmektedir. Bu durumda, tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişinin tescili için başvuru yapılmıştır. Bu aşamada ticaret sicili müdürü, tescilin şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde önüne gelen olguyu incelemektedir ve olgu henüz tescil etmemiştir. Ticaret sicili müdürü, TSY m. 69’daki belgelerin ve anılan şartın yerine getirildiğini tespit ettikten sonra olguyu TSY m. 70’e göre tescil eder. Tescil işleminin gerçekleşmesi tescil evresi içinde yer alır.

Tescil evresinde, tescil edilecek olgular yönetmelik ve kanun hükümlerine uygun olup olmadığı yönünde incelenir. Ayrıca tescil edilecek olguların, TSY’de yazılı olan tescile dayanak belgelerinin hazır olup olmadığı da incelenir. Bu inceleme sonucunda ticaret sicili müdürü tarafından mevzuata uygun olarak iki farklı işlem tesis edilebilir. Bu işlemler tescilin kabulü ve tescilin reddidir.

c. Tescilin Kabulü

Mevzuata uygun olarak düzenlenmiş ve sunulmuş tescil talebi ticaret sicili müdürlüğüne kabul edilir. Tescil evresi, üç aşamalıdır. Bu evreler; hazırlık, başvuru ve tescil (Anmeldung und Eintragung) evresidir. Tescil talebi müdürlüğe verilmekle, talebin olumlu ya da olumsuz sonuçlandırılması takdiri mevzuat hükümleri çerçevesinde müdürlüğe bırakılmıştır (TTK m. 32 vd.; TSY m. 21/3 vd.)⁹. Tescilin kabulü; tescili istenen olgunun mevzuat hükümlerine uygunluğu, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratıp yaratmadığı, kamu düzenine aykırı olup olmadığı, gerçeği tam olarak yan-

⁹ Ticaret sicili müdürünün görevleri OR Art. 940’ta “Pflichten des Registerführers” başlığı altında izah edilmiştir. Başvurunun tescile ilişkin olması durumunda ticaret sicili müdürü, bu başvurunun yasal gereksinimleri karşılayıp karşılamadığını incelemekle yükümlüdür. Ayrıca müdür (handelsregisterführer), HRegV Art. 21’e göre tescil başvurusunun imzasını kontrol etmek yetkisine sahiptir. Konuya ilişkin karar örneği için Bkz. BGE 4A.9/2006. Ayrıca tescile tabi hususlar ve tescil içerikleri hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. **Steinbeck, A.**: Handelsrecht, 2. Auflage, Köln 2010, § 8 6 s. 59 ff.

sıtıp yansıtmadığı hususları incelendikten sonra mümkündür (TTK m. 32)¹⁰. Bu unsurlara uygun olduğu anlaşılan tescil talepleri kabul edilerek tescil işlemlerine başlanır. Tescil edilen olgular sicil esas defterine kayıt edilir.

d. Tescilin Reddi

Tescilin reddi; gerçeği tam olarak yansıtmayan, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratan, kamu düzenine aykırılık oluşturan olgular ile tescili zorunlu ya da ihtiyari olup da kanuni unsurları taşımayan olgular karşısında ticaret sicili müdürlüğüne tesis edilen işlemdir. Tescilin reddi, ticaret sicili müdürünün yorumuna bağlı değildir. Tescilin reddi; kanun hükümlerine göre olgunun tescilinin mümkün olmaması, tescilin isteğe bağlı ya da zorunlu olmaması, başvuru şartlarının yerine getirilmemiş olmasına rağmen başvurunun kabul edilmiş olması, tescil talebine dayanak belgelerin ticaret siciline sunulmamış olması, olgunun yasal şartları taşıyor olması gibi durumlarda gerçekleşebilir. Tescil edilecek olguda; tescil için aranan kanunî şartların var olmadığının tespiti halinde ticaret sicili müdürlüğüne bu tescil talebi, kesin ve kısmi ret olmak üzere iki şekilde reddedilebilir.

Tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişiklik de tescil olunur (TTK m. 31). Tescil edilmemiş bir olgudaki değişiklik kural olarak, bu madde hükmüne göre tescil olunamayacağından, konuya ilişkin tescil talepleri reddedilir. Örnek vermek gerekirse; anonim şirket şubeleri, merkezin sicil kaydına gönderme yapılarak buldukları yer ticaret siciline tescil olunurlar (TTK m. 354/2). Anonim şirketin şubesinin tescilli olmadığı, TSY m. 120’de yer alan unsurları taşıyan bir belgenin ibraz edilememesi ya da TTSG sisteminden kontrol edilerek anlaşılırsa; tescil talebi reddedilir. Tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişiklik de tescil olunur kuralı mutlak değildir. Kanun koyucu bu kurala istisna getirmiştir. Temsil yetkisinin iptalinin tescili, istisnaya örnek olarak verilebilir. Temsil yetkisi tescil edilmemiş olsa bile, bu yetkinin iptali tescil edilir (TSY m. 47/3). TBK m. 550/1 hükmünde; TSY m. 47/3 hükmünden farklı olarak, “iptali” kelimesi

¹⁰ *Tekinalp*, tescilin kabulü aşamasındaki incelemeyi, kanuna uygunluk incelemesi olarak ifade etmektedir. Detaylı bilgi için Bkz. **Tekinalp**, Ü.: Tek Kişilik Ortaklık I: Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011, s. 92.

yerine “sona erdiği” ifadesi yer almaktadır¹¹. Her iki hüküm de “Ticari temsilci” başlığı altında düzenlenmiş olup; “iptal” ve “sona erdiği” ifadelerindeki farklılık, anlam bakımından bir değişime sebebiyet vermemiştir.

aa. Kesin Ret

Tescil için aranan kanunî şartların hiçbirinin var olmadığı, tescil için gerekli şartların bulunmadığının tespitinden sonra kısmi red ile ilgililere verilen süre içinde gerekli şartları yerine getirilmeyen, gerçeği tam olarak yansıtmayan, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratan, kamu düzenine aykırılık oluşturan olgular karşısında ticaret sicili müdürünce tesis edilen işleme “kesin ret” adı verilir. Kesin ret durumunda, tescil edilecek olgu kanuni şartları taşımamaktadır. Talebi kesin olarak reddedilen tescil ilgilileri tescil, değişiklik veya silinme istemleri ile ilgili olarak, sicil müdürlüğünce verilecek kararlara karşı, tebliğlerinden itibaren sekiz gün içinde, ticaret sicili müdürlüğünün bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile itiraz edebilirler (TTK m. 34/1). Bu itiraz, görevli ve yetkili asliye ticaret mahkemesince dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır (TTK m. 34/2). 6762 sayılı TTK m. 36 hükmünde yer alan “evrak üzerinde incelenerek” ifadesinin yerine, TTK m. 34/2’de “dosya üzerinden incelenerek” ifadesine yer verilmiştir. Dosya üzerinden verilecek kararlar ile ilgili olarak itiraz eden ile üçüncü kişilerin dinlenebilmesi, sicil müdürünün kesin ret kararının bu kişilerin sicilde kayıtlı olan hususlara dair menfaatlerine aykırı olmasına bağlıdır.

Talep, tescil ile ilgili değilse tescil talebinin reddinden bahsetmek mümkün değildir. Bu durumda başvuru ile talep edilen husus tescille ilgili olmayıp başvurunun reddini gerektirir. Başvurunun reddi, talebin içeriğinin tescil edilebilecek bir olguyu içermemesi durumunda gerçekleşebilir. Örneğin, hukuki danışma niteliğindeki talepleri içeren başvurular reddedilebilir. Bir talebin tescil talebi niteliğini alabilmesi için talebin, tescil edilecek olguyu içeren bilgi ve belgeler içermesi gerekmektedir. Tescil edilecek olguya dair bilgi ve belgeleri içermeyen başvurular tescil talebi niteliğine

¹¹ Anılan hüküm “Temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa bile, sona erdiği tescil edilir. Temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil ve ilan edilmediği sürece, bu yetki iyiniyetli üçüncü kişiler için geçerliliğini korur.” şeklindedir.

sahip değildir. Ticaret sicili müdürü başvurunun tescil başvurusu niteliğinde olup olmadığını inceler. Başvuru; tescil talebine ilişkin ise ve tescil için aranan kanuni şartların hiçbirini taşımıyorsa ya da kanun tarafından öngörülen bir eksiklik mevcut ise, kesin olarak reddedilir (TSY m. 34, 35/1). Ancak başvuru tescil talebine ilişkin değilse; başvuru, içeriğinin karşılanıp karşılanmayacağına göre cevaplanır. Müdürlükçe, mevzuat hükümlerine göre talebin içeriği karşılanamayacak nitelikte ise bu başvuru reddedilir.

Tescilin kesin reddine örnek olarak, iç yönerge tescili verilebilir. Anonim şirket genel kurulunun çalışma esas ve usullerine ilişkin kuralları içeren iç yönerge yönetim kurulu tarafından hazırlanarak genel kurulun onayına sunulur (TTK m. 419/2)¹². Genel kurul tarafından onaylanan iç yönerge ticaret siciline tescil ve ilan edilir. İç yönergenin tescil edilebilir hale gelmesi için yönetim kurulu tarafından hazırlanması ve genel kurul tarafından onaylanması gerekir. Genel kurul tarafından onaylanmamış, yönetim kurulu tarafından karar altına alınmış bir iç yönerge tescil talebi, kanuni şartları taşınamaması nedeni ile kesin olarak reddedilir. Zira genel kurul tarafından onaylanmama, tescil edilecek olguya dayanak belge eksikliği gibi hemen tamamlanabilecek bir durum değildir. Aynı durum Alman ticaret hukukunda da mevcuttur. “Änderung” başlığı altında düzenlenmiş olan § 295 Abs. 1 AktG hükmüne göre işletme sözleşmesi (Unternehmensvertrag) yalnızca genel kurulun onayı (Zustimmung der Hauptversammlung) ile tadil (Änderung) edilebilir¹³.

bb. Kısmi Ret

Tescil edilecek olgunun tescile dayanak bilgi ve belgelerindeki eksiklikler ile tescil için aranan şartlardaki eksikliğin mevzuat hükümlerine uygun olmaması nedeniyle, ticaret sicili müdürünün tesis ettiği işleme kısmi ret denilir. Kısmi ret; kabul edilmeyen kısmın reddi anlamına geldiği halde diğer kısmın kabul edildiği anlamını taşımaz. Diğer bir deyişle; kısmi ret,

¹² Anılan iç yönerge örneği, Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları ile Bu Toplantılarda Bulunacak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Temsilcileri Hakkında Yönetmelik Ek 5 bölümünde yer almaktadır (RG, T. 28.11.2012 Sayı 28481).

¹³ Anılan sözleşme, Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nun hakimiyet sözleşmesi ve karın devri sözleşmesi olarak iki temel tipte düzenlediği işletme sözleşmesidir.

kısmi kabul anlamına gelmez. Tescil için aranan kanunî şartların bazılarının eksik olduğunun tespiti halinde tescil talebi kesin olarak reddedilmez, ticaret sicili müdürünce ilgisine eksikliklerin tamamlanması için azami otuz günlük süre verilir. Bu süre, işlemin önem derecesi ve olası hak kayıpları da gözetilerek azami 30 günlük süre ile en fazla iki defa uzatılabilir (TSY m. 34/2, 35/1). Bu süreler içinde eksiklik tamamlanmamış ise tescil talebi kesin olarak reddedilir.

Anonim şirketin ticaret unvanının 6762 sayılı TTK m. 449'un tekrarı olan TTK m. 545 hükmüne göre ticaret sicilinden silinmesi için, tasfiyenin sona ermesi gerekir. Tasfiye memurları şirketin ticaret unvanının silinmesini ticaret sicilinden ister ve bu istek üzerine "tasfiyenin tamamlandığı" ve "ticaret unvanının silindiği" olguları, TSY m. 87/2'ye uygun olarak müdürlükçe tescil ve ilan edilir. Tescil başvurusundan sonra, tescil edilecek olgularla ilgili olarak TSY m. 86/2'de yazılı olan belgelerin tescil talebine eklenmediği tespit edildiğinde; tescil talebi kısmi olarak reddedilir. Yine, tescil başvurusu tasfiye memuru tarafından yapılmamış, tescil ilgilisi dışında bir kişi tarafından yapılmış ise; tescil talebi kısmi olarak reddedilir ve ilgilinin başvurusu için 30 günü aşmamak üzere süre verilir. Eksikliğin mevzuat hükmüne uygun olmaması nedeniyle kısmi redde örnek olarak TSY m. 75/1-a hükmü verilebilir. Bu hükme göre şarta bağlı sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının noter onaylı örneğinin tescil başvurusunda ticaret sicili müdürlüğüne sunulması gerekir. Anılan genel kurul kararının noter onaylı olmaması, yönetmelik hükmüne uygun olmamasına neden olur. Bu durumda ticaret sicili müdürü; tescil talebini kısmi olarak reddederek, tescil talebine dayanak belge olan genel kurul kararının yönetmelik hükmündeki "noter onaylı" şartını yerine getirmesi için tescil ilgisine 30 günü aşmamak üzere süre verir. Görüleceği üzere kısmi olarak reddedilen olgulardaki eksiklikler, tamamlanabilir eksikliklerdir. Olgunun, kanuni şartları hiç taşıyamaması ise tescil talebinin değerlendirilmesini engeller. Zira ticaret sicili müdürünün tescil taleplerinin incelenmesindeki ilk görevi, olgunun tescil için aranan kanuni şartları taşıyıp taşımadığını tespit etmektir (TTK m. 32/1)¹⁴. Tüzel kişilerin tescilinde, özellikle şirket sözleşmesi emredici

¹⁴ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. **Karahan**, S.: 2. Baskı, Şirketler Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 2013, s. 197.

hükümlere aykırı ise ve söz konusu sözleşmenin kanunun bulunmasını zorunluluk olarak öngördüğü hükümleri içermediğinin, tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtmadığının, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşıdığı ve kamu düzenine aykırı olduğu durumların tespitinde; tescil talebi kesin olarak reddedilir. Bu durumlarda tamamlanabilecek bir eksiklikten bahsedilemez. Eksikliğin tamamlanabilmesi, eksikliğin olgu üzerindeki etkisine bağlıdır¹⁵. Eksikliğin tamamlanması, olguda esaslı bir değişiklik yaratmamalıdır.

cc. Olgunun Tescil ve İlana Tabi Olmadığına İlişkin Şerh (Tescili Zorunlu Olmayan Şerh)

Sicil müdürü önüne gelen olgu, tescili gereken hiçbir unsur taşıyor ancak şirket ya da ticari işletmenin kanunî zorunlulukları yerine getirmesinden kaynaklı unsurlar taşıyor ise, ticaret sicili müdürü olguyu tescil etmez ancak tescil talep dilekçesine “Tescil ve ilana tabi husus bulunmamaktadır” şerhi düşerek olguya dayanak evrakları sicil dosyasında muhafaza eder. Konuya örnek olarak, anonim şirketlerde yönetim kurulunun genel kurul tutanağını sicil müdürlüğüne ibraz etmesi verilebilir. Yönetim kurulu, usulüne uygun yapılmış bir genel kurul tutanağının noter tarafından tasdik edilmiş bir suretini ticaret sicili müdürlüğüne vermek zorundadır. Tutanak içinde yer alan metinde tescil ve ilana tabi bir husus var ise bunları tescil ettirmek görevi yönetim kuruluna aittir (TTK m. 422/2). Hükümde yönetim kuruluna, tescil talebinde bulunma görevi yanında ibraz etme görevi de verilmiştir. Ticaret sicili müdürü önüne gelen tutanağı tescil ve ilana tabi husus olup olmadığı yönünde inceler. Tescil ve ilana tabi olan bir olgunun tespit edilememesi durumunda tutanak ve talep, MERSİS numarası ve dosya numarası altında oluşturulmuş olan sicil dosyasında muhafaza edilir. Talep dilekçesine, “tescil ve ilana tabi husus bulunmadığı” şerh edilir. Açılan husus talep dilekçesinden ayrı olarak bir yazı ile de talep ilgisine verilebilir.

Konuya başka bir örnek, limited şirketlerin genel kurullarının sicil müdürlüğüne ibrazı verilebilir. TTK m. 617/1 hükmüne göre limited şirket-

¹⁵ Bu durum, kanuni şartlardan hiçbirinin bulunmamasına bağlı değildir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. “Kesin Ret” konu başlığı 2, d, aa.

lerde olağan genel kurul toplantısı, her yıl hesap döneminin sona ermesinden itibaren üç ay içinde yapılması gerekir. Limited şirketler olağan genel kurul toplantılarını her yıl hesap döneminin sona ermesinden itibaren üç ay içinde yapar. TTK m. 617/3 hükmündeki anonim şirketlere yapılan yollama nedeniyle şirket müdürleri, genel kurul tutanağını ticaret sicili müdürlüğüne ibraz eder. Müdürler, genel kurul tutanağında tescil ve ilana tabi bir husus bulunması durumunda bunları tescil ve ilan ettirir. Tescil ve ilana tabi bir husus bulunmaması durumunda ticaret sicili müdürü, tescil başvuru dilekçesine “Tescil ve ilana tabi husus bulunmamaktadır” şerhi düşerek olguya dayanak evrakların sicil dosyasında muhafazasını sağlar.

B. Tescil Türleri

Ticaret sicili müdürü, önüne tescil için gelen başvuruyu inceledikten sonra kanun hükümlerine uygun ise yorum yapmaksızın tescil işlemini gerçekleştirir (TSY m. 34; HRegV Art. 28)¹⁶. Ticaret sicili müdürü, olgu mevcut yasa hükümlerine göre tescili mümkün değil ise tescili reddeder. Tescilin evreleri bağlamında ticaret sicili müdürünce tesis edilen işlemleri tescil türleri başlığı altında; kesin tescil, geçici tescil, kısmi tescil ve resen tescil olmak üzere dörde ayırmak mümkündür¹⁷.

1. Kesin Tescil

Tescil edilecek olgu, mevzuatta emredici hükümlerle tescili zorunlu ise ticaret sicili müdürü olguyu tescil eder. Olgunun tescili, kanunun emredici kurallarına bağlı ise yapılacak tescil işlemi kesin tescildir. Kesin tescilde, kanunun emredici kuralları karşısında ticaret sicili müdürü tereddüte mahal vermeksizin olguyu tescil eder. Tescilin kesin tescil oluşu, mahkeme tara-

¹⁶ Anılan hüküm “ticaret sicili ofisinin/müdürlüğünün inceleme yükümlülüğü (Prüfungspflicht des Handelsregisteramts)” başlığı altında düzenlenmiştir. Aynı hüküm TSY m. 34’te “Müdür ve müdür yardımcılarının inceleme yükümlülüğü” başlığı altında düzenlenmiştir.

¹⁷ Tescilin; talep üzerine tescil, resen tescil, ilgili makamın bildirmesi üzerine tescil olmak üzere tasniflendirilmesi hakkında Bkz. **Berzek**, A. N.: Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, 9. Baskı, İstanbul 2008, s. 64 vd.

findan iptal edilemeyeceği anlamını taşımaz. Kesinlik, kanunun emredici hükümlerinin icra edilmesinden kaynaklanmaktadır. Örnek olarak, TTK m. 359/2’de yer alan “Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir.” hükmü verilebilir. Bu hükme göre “...tescil edilmiş kişi...” ifadesi duraksamaya yer vermeyen ve kesin bir şekilde tescil edilmiş olguya işaret etmektedir. Bu nedenledir ki duraksamaya yer vermeksizin ve kesin bir şekilde icra edilen tescil işlemi kesin tescildir. Kesin tescilde kanun koyucunun tescil zorunluluğunu kime yüklediğinin bir önemi yoktur. Örneğin; TTK m. 40/1’de yer alan “Her tacir, ticari işletmenin açıldığı günden itibaren onbeş gün içinde, ticari işletmesini ve seçtiği ticaret unvanını, işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan ettirir.” Hükümünde yükümlülük tacire yüklenmiş iken, TTK m. 107/2’de yer alan “Acentelere müvekkilleri adına sözleşme yapma yetkisi veren belgelerin, acente tarafından tescil ve ilan ettirilmesi zorunludur.” hükmünde yükümlülük acenteye yüklenmiştir. Bu hükümlerin kesin tescili yansıtmasının sebebi hükmün emredici olması ve duraksamaya yer vermemesidir. Kesin tescil için, ticaret sicili müdürüne kanun koyucu tarafından yükümlülük yüklenmesine gerek yoktur. Ayrıca hükmün yoruma açık olmaması da gerekir. Örneğin TTK m. 198/3’de yer alan “Hâkimiyet sözleşmesinin geçerli olabilmesi için bu sözleşmenin ticaret siciline tescil ve ilanı şarttır.” hükmünde hakimiyet sözleşmesinin geçerlilik şartı tescil ve ilana bağlanmıştır. Hüküm, duraksamaya yer vermemektedir. Ancak, duraksamaya yer verme durumu salt kanun hükmünden kaynaklanmaz. Somut olayın niteliği ve kanun hükmünde bu olayı karşılayacak açık bir hükmün bulunmaması da duraksamaya yer verebilir. Duraksama durumunda, şartları mevcut ise geçici tescil işlemi tesis edilir. İsviçre hukukunda bir anonim şirket, OR Art. 643’e göre ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır; tescil edilen olgular OR Art 931’e göre İsviçre Ticaret Sicili Gazetesi’nde (Schweizerische Handelsamtsblatt) ilan edilir¹⁸. Hüküm duraksamaya yer vermeyen, emredici bir hükümdür. Bu netlikteki hükümler karşısında, olgu mevzuat hükümlerine uygun bir şekilde tamamlanmış ve belgeler eksiksiz ise; tescil, kesin tescil olarak icra edilir.

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Becchio, B./Wehinger, U./Farha, A. S./Siegel, S.:** Swiss Company Law. Second Edition, 1996, s. 18.

2. Geçici Tescil

Olgunun tescilinde duraksanıyor ya da çözümü bir mahkeme ilamına bağlı ise ticaret sicili müdürü olguyu ilgilinin istemi üzerine geçici olarak tescil eder (TTK m. 32/4; TSY m. 40)¹⁹. Örneğin, limited şirkette mirası reddeden bir mirasçının beyanının görevli ve yetkili sulh mahkemesince TMK m. 609'a göre tespiti halinde, diğer mirasçılardan pay geçişinin tescilini istemeleri durumunda ticaret sicili müdürünün yapacağı tescil, geçici tescildir. Zira kanunda mirasın reddi durumunda tescilin yapılma şekli açıkça izah edilmemiş, pay geçişinin hangi oranlarda ve nasıl olacağı ticaret siciline tescil açısından kesin bir hükme bağlanmamıştır. "Miras" konusunu düzenleyen TTK m. 596'da, miras durumunda "tüm haklar ve borçlar, genel kurulun onayına gerek olmaksızın, esas sermaye payını iktisap eden kişiye geçer." denilmektedir. Madde hükümleri "payının geçtiği kişiyi onaylamayı red" ile ilgili olup mirasın reddi durumu yer almamaktadır. Şirket müdürlerinin esas sermaye paylarının geçişini tescil ettirmeleri TTK m. 598/1'de düzenlenmiştir. Ancak TMK m. 605 vd. hükümlerine göre gerçekleşen mirasın reddi durumunda payın geçişinin TTK m. 598/1'e göre tescili, geçici tescil ile mümkün hale gelecektir. Her ne kadar TTK m. 32'ye göre geniş yetkileri olduğu izlenimi taşısa da, işi tescilden ibaret olan ticaret sicili müdürlerinin tescilinde duraksanan olgular karşısında yorum yapma yetkisi yoktur. Ticaret sicili müdürleri, yorum gerektiren durumlarda ve tescilinde duraksanan olgularda geçici tescil yapmak durumundadırlar. Tescilin reddi için kanuni ve geçerli bir sebep mevcut değil ise ticaret sicili müdürü, ilgililerin istemi üzerine geçici tescil işlemi tesis eder.

3. Kısmi Tescil

Tescil edilecek olgu, tescile hazırlık evresinden geçerek olgunlaşır ve tescile hazır duruma gelir. Olgu çoğu zaman "bütün olgu" şeklindedir²⁰.

¹⁹ Bkz., **Bilgili/Demirkapı**, 2013a, s. 161.

²⁰ Olgu, birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç, vakıa anlamında gelmektedir. Bkz.; http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53b28b97079bb8.16287298 ET: 01.07.2014. Bütün olgu, birden fazla olayın dayandığı sebep ya da sebeplerin meydana getirdiği sonuçlar toplamı, olgular toplamıdır. Yönetim kurulu ve genel kurulda alınan karar tutanaklarında

Bütün olgu, iç içe geçmiş konular ile meydana gelir. İç içe geçmiş konular içinden, tescil edilecek olguyu ayırmak her zaman mümkün olmayabilir. Karar alma aşamasında, alınan kararlar aynı metin içinde yer alır. Aynı metin içindeki olgular bütün olguyu meydana getirir. Ancak bu karar içindeki her olgu, kanun hükümlerine göre zorunlu ya da ihtiyari olarak tescil edilmez. Böyle bir durumda, tescili zorunlu ya da ihtiyari olan olgu ile diğer olguları birbirinden ayırmak mümkün olmadığından kısmi tescil işlemi tesis edilir. Örnek olarak, TTK m. 455/1’de yer alan “Esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından, şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil edilir; ayrıca ilana bağlı hususlar ilan ettirilir; tescil ve ilan edilen karar şirketin internet sitesine konulur.” hükmü verilebilir. Anonim şirket esas sözleşme değişikliğinde değişen sözleşme metinlerinin yeni şekilleri, genel kurul kararının içinde yer alabilir. Tescil talebi, TSY m. 71’e göre hazırlanacak evraklarla yapılabilir. Genel kurul kararında, sözleşme değişikliği dışındaki kararlar da yer alabilir. Tescil edilecek olan sözleşme değişikliği olgusunun dışındaki olgular, ihtiyari ya da zorunlu olarak tescil edilecek olgular arasında yer almıyorsa tescil edilmezler. Bu duruma örnek olarak, TTK m. 394 hükmü verilebilir. TTK m. 394/1’e göre yönetim kuruluna yapılacak huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay ödemelerine ilişkin kararların tesciline ilişkin kanunda bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle anılan olguların ticaret siciline tescili mümkün değildir. Zira bu olguların tescil edileceği, TSY’de ve diğer mevzuat hükümlerinde de yazılı değildir. Böylece genel kurul içindeki esas sözleşme değişikliği tescil edilirken diğer olgular tescil edilmez. Tescilin niteliğini kısmi yapan, bütün olgunun içindeki bölünemeyen olgunun (örnekteki esas sözleşme değişikliği gibi) tescil edilmesidir. Bu durumda esas sözleşme değişikliğinin bütün olgudan ayrılmaksızın toplam olgunun kısmi tescilinde, tescil edilmeyen bölümlerin TTSG’ye ilana gönderilecek metin üzerinde yer alan kısmın üzeri çizilir ve ticaret sicili müdürlüğünce tescil sonucunda hazırlanan tescil belgesinde kararın hangi maddelerinin tescil edildiği açıkça yazılır. Ticaret sicili müdürlüklerince tesis edilen tescil işlem-

(olguya dayanak belgeler) birden fazla olgu bulunması mümkündür. Bu olgular, aynı tutanak içinde olduğu ve karar süreci tamamlandığı için fiziken ve fiilen bölünemez niteliktedir.

leri neticesinde, tescil ilgisine verilmek üzere tescil belgesi düzenlenir. Kanun hükmü gereği tescil ve ilan edilen olguların TTSG'ye gönderilmesi, olguya dayanak belgelerin bu belgeye ek yapılması ile gerçekleştirilmektedir.

Kısmi tescile diğer bir örnek, anonim ya da limited şirketlerin genel kurullarında küfürlü konuşmaların yer alması durumu verilebilir. Olgular toplamının yer aldığı tescile dayanak belge olan genel kurul tutanağındaki küfürlü konuşma tescil edilmez. Tescil edilecek olguyu ifade eden cümle bu küfürlü konuşmanın içeriğinde yer alıyorsa sadece tescili gereken cümle tescil edilir ve TTSG'de ilan edilmek üzere gönderilecek genel kurul tutanağındaki küfürlü kelimelerin üzeri yayımlanmamak üzere çizilir²¹. Tescil edilecek olgu ve küfürlü konuşma genel kurulun aynı maddesi içinde yer aldığı; tescilin yapıldığını gösterir belge metninde, tescil edilen olgunun yer aldığı madde numarasının tescil edildiği yerine hangi olgunun tescil edildiği açıklanır.

4. Resen Tescil

Ticaret siciline tescil, kural olarak istem üzerine yapılır. Resen veya yetkili kurum ya da kuruluşun bildirmesi üzerine yapılacak tescillere ilişkin hükümler saklıdır (TTK m. 27/1). Tescilin kural olarak istem üzerine yapılacağı 6762 sayılı TTK m. 29 hükmünde, "Tescil, talep üzerine yapılır. Şu kadar ki; res'en veya ait olduğu makamın bildirmesi üzerine yapılacak tesciller hakkındaki hükümler mahfuzdur." şeklinde yer almaktaydı. Resen ya da yetkili kurum/kuruluşun bildiri üzerine yapılacak tesciller madde gerekçesinde, TTK m. 27/1 hükmünde yer alan "tescilin istem üzerine yapılması" kuralının istisnası olarak öngörülmüştür. Aynı şekilde TTK m. 34'de yer alan itiraz üzerine mahkemece verilecek karar ile tescil, sicil kaydının silinmesi ve değiştirme de bu kuralın istisnasıdır²².

²¹ İsviçre'de her kantonun ticaret sicili müdürü tarafından (handelsregisterführer); tescil edilen olgular, İsviçre Ticaret Sicili Gazetesi (Schweizerischen Handelsamtsblatt)'nde İsviçre Ticaret Sicil Ofisi (EHRA) tarafından yapılan bildirim üzerine 2 iş günü içerisinde yayımlanır (HRegV Art. 35 Abs. 1, OR Art. 931).

²² 6102 sayılı TTK m. 27 gerekçesi, "6762 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinde öngörülmüş bulunan tescilin talep üzerine yapılacağı hükmü, muhafaza edilmiştir. Ancak,

Ticaret sicili müdürü önüne tescil için gelen olguyu, kanunun emredici hükümleri gereğince ya da mahkemelerce verilen ilamların yerine getirilmesi şeklinde resen (von Amtes wegen) tescil edebilir. Örnek olarak, TTK m. 235/1’de yer alan “Haklı sebeplerin varlığı hâlinde temsil yetkisi, bir ortağın başvurusu üzerine, mahkemece kaldırılabilir. Gecikmesinde tehlike bulunan hâllerde mahkeme temsil yetkisini ihtiyati tedbir olarak kaldırıp bu yetkiyi bir kayyımına verebilir. Kayyımın atanmasını, görevlerini, mahkemece verilen temsil yetkisini ve bunların sınırlarını, mahkeme resen tescil ve ilan ettirir.” hükmü verilebilir (OR Art. 565). Temsil yetkisinin (Die Vertretungsbefugnis) kaldırılmasına (Entziehung) ilişkin hükmün karşılığı, 6762 sayılı TTK’da bulunmamaktadır. Yine, TTK m. 353/5 hükmü resen tescil için örnek olarak verilebilir. TTK m. 456/4 gereği anonim şirketlerdeki tüm sermaye artırımlarında, TTK m. 644/1-b gereği limited şirketlerde ve anonim şirketler için açılacak fesih davalarında; ticaret sicili müdürü, fesih davasının açılmış olduğunu ve kesinleşmiş mahkeme ilamını mahkemenin yapacağı (resen) bildirim üzerine derhal ve resen tescil eder. Kanun koyucu resen tescilde hem ticaret sicili müdürüne hem de mahkemeye resen tescil ile ilgili yükümlülük yüklemiştir²³. İsviçre hukukunda konuya örnek olarak resen silmeye (Löschung von Amtes wegen) OR Art. 938a ve resen tescile (Eintragung von Amtes wegen) OR Art. 941 hükmü verilebilir²⁴.

hemen ikinci cümlede yer alan istisnalar dikkate alınarak birinci cümleye "kural olarak" ibaresi eklenmiştir. Ayrıca 34 üncü madde de saklı tutularak, mahkeme kararıyla tescilin, değiştirilmesinin ve sicil kaydının silinmesinin de kuralın istisnası olduğu ifade edilmiştir. Yenilik tescil anının belirlenmesine ilişkin hükümdedir. Bu konuda harç tarihi esas alınarak uygulamada ihtilaflara sebep olan bir sorun çözüme kavuşturulmuştur.” şeklindedir.

²³ 6102 sayılı TTK m. 353 gerekçesinde mahkemenin resen tescildeki yükümlülüğü, “Hem davanın açıldığı hem de kesinleşen karar, mahkeme tarafından resen ticaret siciline bildirilip tescil ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân olunur.” şeklinde ifade edilmiştir.

²⁴ Resen tescille ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. **Meier-Hayoz, A./Forstmoser, P.:** Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 10. Auflage, Bern 2009, § 6 s. 17 ff.

SONUÇ

Ticaret siciline tescil, tescil edilecek olgu ile ilgili fikrin oluşumu, uğruna fikir yürütülen olgunun oluşumu için hazırlık, olgu için karar alma, olgunun tescili için başvuru hazırlığı, tescile sunum için başvuru ve tescil aşamasını içerir. Ticaret siciline tescil, her hukuki işlem gibi belirli evrelerden geçer. Tescil ilgilileri, ticaret siciline tescil başvurusu yapmadan önce tescil edilecek olgunun olgunlaşması için belirli aşamalardan geçmesi gerekir. Bu aşamalar sonunda tescil başvurusuna hazır olan olgu, ilgililer tarafından ticaret sicili müdürlüğü önüne tescil için getirilir. Ticaret sicili müdürü, tescil edilecek olgu karşısında mevzuat hükümlerine göre gerekli incelemeleri yaparak uygun olan işlemi tesis eder. Ticaret sicili müdürü, tescil başvurusunu incelerken yorumdan uzak ve mevzuat hükümlerine uygun şekilde hareket etmelidir. Zira ticaret sicili müdürünün önüne gelen olgular hakkında geniş bağlamda yorum yapma yetkisi bulunmamaktadır. Tescilin türlerinin belirlenmesi ve bu türlere göre müdürün hangi işlemi tesis etmesi gerektiğinin tespit edilmesi, müdürün geniş yorum yapma yetkisine sahip olmaması nedeniyle önemlidir. Ticaret sicili işlemlerinde müdürün, tescile karşı başvurulacak hukuki yollar dışında tescilin ilgilileri gibi taraf olmaması ve objektif işlem tesis etmesi yönünden tescil türlerinin sınırlarının çizilmesi zorunluluk haline gelmiştir. Tescil başvurularının değerlendirilmesinde ticaret sicili müdürü; tescili istenen olgunun mevzuat hükümlerine uygunluğu, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratıp yaratmadığı, kamu düzeyine aykırı olup olmadığı, gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığı konularında yapacağı incelemeler konusunda TTK m. 32 ile kendisine verilen yetkileri yasal sınırlar çerçevesinde yorum yapmaksızın yerine getirmelidir. Yasa ile ticaret sicili müdürüne verilen yetkileri geniş anlamda düşünmek, ticaret sicili müdürünün her somut olayda hakim hukuk yaratması ile kendini kanun koyucu yerine koyma (modo legislatoris) gibi yetkileri kendisinde görmemesi gerekir²⁵. Ticaret sicili müdürünün tescil başvurularını değerlendirmesinde, TTK m. 32 metni hakkında, müdüre geniş takdir yetkisi bulunduğu yönünde bir çıkarımda bulunulmamalıdır. Zira aynı kanun madde-

²⁵ Kanun koyucu gibi hareket etmek (modo legislatoris) hakkında Bkz. **Oğuzman, K./Barlas, N.:** Medeni Hukuk, 19. Baskı, İstanbul 2013, § 376 s. 114.

sinde geçici tescilin istisnai durumlar karşısında çözüm yolu olarak öngörülmesi ve aynı hükümde düzenlenmiş olması, müdüre geniş takdir yetkisi verilmediğinin delilidir²⁶. Her ne kadar geniş takdir yetkisi verilmemiş olsa da takdir yetkisinin kanuni sınırlar çerçevesinde olduğu durumlar mevcuttur. TTK m. 32/3 fıkrasında yer alan “üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımamaları” ifadesi, ticaret sicili müdürünün yorum yapması gerektiği durumları işaret eden bir ifadedir. Üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelik taşımama kriteri bağlamında yapılacak incelemenin; kanuni sınırlar çerçevesinde değerlendirilmesi ancak, geniş takdir yetkisi ile tesis edileceği şeklinde yorumlanmaması gerekir. Bu nedenle sicil hukukunun amacı ve müdürün de görev ve yetkileri göz önünde bulundurulduğunda tescilin evrelerinin ve türlerinin çerçevesinin çizilmesi, müdürün takdir yetkisinin sınırlarının tadadı şekilde çizilmesi ve mevzuat hükümlerine işlenmesi gerekmektedir.

²⁶ 6102 sayılı TTK m. 32 gerekçesi.

Kaynakça

- Arkan**, S.: Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 19. Bası, Ankara 2014.
- Aslan**, İ. Y./**Şenyüz**, D.: İşletme Hukuku, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2012.
- Ayhan**, R./**Özdamar**, M./**Çağlar**, H.: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.
- Becchio**, B./**Wehinger**, U./**Farha**, A. S./**Siegel**, S.: Swiss Company Law. Second Edition, 1996.
- Berzek**, A. N.: Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, 9. Baskı, İstanbul 2008.
- Bilge**, M. E.: Ticaret Sicili, Beta Yayınevi, İstanbul 1999.
- Bilgili**, F./**Demirkapı**, E.: 9. Basım, Ticari İşletme Hukuku, Dora Yayınevi, Bursa 2013a.
- Bilgili**, F./**Demirkapı**, E.: 9. Basım, Şirketler Hukuku, Dora Yayınevi, Bursa 2013b.
- Çeker**, M.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre Ticaret Hukuku, 8. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2014.
- Henn**, G./**Frodermann**, J./**Jannott**, D.: Handbuch des Aktienrechts, 8. Auflage, München 2009.
- Jung**, P.: Handelsrecht, 10. Auflage, München 2014.
- Karahan**, S.: 2. Baskı, Şirketler Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya 2013.
- Kayar** İ.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre Ticaret Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.
- Meier-Hayoz**, A./**Forstmoser**, P.: Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 10. Auflage, Bern 2009.
- Oğuzman**, K./**Barlas**, N.: Medeni Hukuk, 19. Bası, İstanbul 2013.
- Poroy**, R./**Yasaman**, H.: Ticari İşletme Hukuku, 14. Bası, İstanbul 2012.

Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.

Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku: Temel Esaslar, 4. Baskı, Adana 2006.

Roth, G. H./Weller, M. P./Moser, J.: Handels und Gesellschaftsrecht, 8. Auflage, München 2013.

Steinbeck, A.: Handelsrecht, 2. Auflage, Köln 2010.

Tekinalp, Ü.: Tek Kişilik Ortaklık I: Tek Pay Sahipli Anonim Ortaklık, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2011.

Wien, A.: Handels und Gesellschaftsrecht: Eine Praxisorientierte Einführung, Wiesbaden 2013.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK_GTS.53b28b97079bb8.16287298 ET: 01.07.2014.

Kısaltmalar Cetveli

Abs.	: Absatz
Art.	: Artikel
BGE	: Bundesgerichtsentscheid
EHRA	: Eidgenössische Amt für das Handelsregister
ff.	: fortfolgende
HRegV	: Handelsregisterverordnung (17 Ekim 2007 tarihli İsviçre Ticaret Sicili Tüzüğü)
m.	: Madde
MERSİS	: Merkezi Sicil Kayıt Sistemi
OR	: Obligationenrecht
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi

